

JÚLIUS KÖZEPÉTŐL AUGUSZTUS KÖZEPÉIG SZÜNNETTEL.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 10 krajczár, zenemelléklettel 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM

IRODALOM: Dr. BERÉNYI PÁL: *Reflexiók.* —
ZENE: KOWÁRCZ EMIL: *A miskolci dalár-
ünnepély művészeti szempontból.* — HEGYI BÉLA:
A magyar zenéről. — Zenészeti hírek.
SZINHÁZ: Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: NYÁRI SÁNDOR: *Broszik
Vaclav munkái.*
ZENEMELLÉKLET: HEGYI B. és BÁTOR SZ.:
Három dal az *«Arendás szidó»*-ból.

Január 1-től új előfizetést nyitunk.

A «Harmonia» előfizetési díja,
beleértve az évenként adott húsz
iv zenemellékletet:

Egész évre 6 frt — kr.
Fél évre 3 — «
Negyed évre 1 « 50 «

Előfizethetni a kiadóhivatalban:
Gránátos-utca 6. sz. «Pallas» iro-
dalmi és nyomdai részvénytársaság.

REFLEXIÓK.

— Visszatekintés a múlt év szépirodalmi termékeire. —

A SZELLEMI élet munkássága ninesen az idő határaihoz lánczolja: könnyedén tör át a folyó lét és a tér határain, mert hisz ő maga is olyan, mint ez a kettő: jobban mondva ez a kettő is az ő alkotása. Nem is kérhet hát magának belőlök olyan módon foglalatot és határt, miként a napos életre termett féreg kér a nappal és éjjel változatától: csak megnyilvánulásának kér belőlök keretét, csak megjelenésének formát. Mi sem akarhatjuk hát beléerőszakolni és sem célunk, sem feladatunk nem lehet egy rövidke cikk szűk korlátú határai között szépirodalmunknak, szellemi életünk egyik első érdekű munkálkodásának, egy év rövidke keretében határt megjelölni. A mi folytonosságában ezt határolja, az nem az idő és nem egy év múlása; itt mesgyét azon kiváló magaslatok

jelölnek csak, kik évtizedek munkálkodásán építenek trónt maguknak és irányt mutatva előre, — a nemzeti törekvéseknek és reményeknek, küzdelmeknek és vágyaknak a történelem lapjaira is följegyzett nyomait illusztrálják. A világ-irodalomban Homértól a latin epikusokig, Ossiántól a renaissanceig alig vannak korszakok; itt mesgyét csak oly óriások, mint a minők Sophokles és Aristophanes, Shakespeare és Molière jelölnek. És a nemzetek irodalmában sem különben: nálunk Zrínyitől Vörösmarttiig, Mikestől Kazinczyig alig mutatnak az irodalom történetének írói pihenőt.

Mégis, hogy mi, az új év küszöbén, miként ha korszak mögött állanánk, vizsgáló tekintettel vetünk egy pillantást az elmúlt év irodalmi munkásságára, azt magyarázza első sorban azon általános emberi gyöngesség, mely bennünket a multhoz és jövőhöz köt; jelenünkhöz e kettőt csatolja magyarázatul és a jelennek elveit érteni, felfogni tanítja. De meg másrészt nekünk, a mindennapos élet igénytelen krónikásainak, kötelességünk is, újat kezdve, áttekintést vetni az elmúlt egészre és teljességében is mutatni azt, a mit részeiben hűségesen szolgáltunk.

Vizsgáljuk tehát, minő hatással van reánk az elmúlt év szépirodalmi élete egészében?... Keressük a megjelent sok mű között, az év határain kívül is a kapesot, mely őket összefűzi! Vizsgáljuk, van-e eszmékben jellemzetes; intenzióikban közös! Kutassuk, hogy vajjon a polgári esztendő határain kívül van-e valami, a mi őket az elmúlt év szüleményének avatja mindenképen. Kísérjük figyelemmel, hogy van-e a sok között nemzeti törekvéseinknek hű tükre is. Keressünk formai vagy tartalmi kitünőségeket. Nézzük, hogy az irodalomnak melyik ágában nyújtottuk a legtökéletesebbet; hol nyilvánult erőnk legnagyobb teljében; miben rejlenek legnagyobb hibáink?... Szóval: tekintsük végig az új év elején a régi termékeket kategoricze és vizsgáljuk, mennyiben nyújthatnak tartalmat egy teljes kép keretéhez.

Ha átlapozzuk *Mikszáth*: «Nemzetes uraimék» című kötetén kezdve — a mely mű az elmúlt év elbeszélő irodalmának

legelseje — az összes ez évben megjelent elbeszéléseket és regényeket egész *Szántó Kálmán* novellagyűjteményeig, mely a múlt évnek e téren legutolsó terméke; és ha analóg folytatva átolvastuk *Kiss József* «Mese a varrógépről» kötetén kezdve egész *Kacziányi* «Alisz»-jáig az összes megjelent verses epikai munkákat; és tovább folytatva vizsgálódásunkat, átmenve a lyrára, kezdjük *Vajda János* «Dal és beszély» kötetén egész *Abrányi Emil* «Teréz» című kötetéig; végre átkutatjuk a mult év összes drámai termékét, kezdve *Dóczi* «Utolsó szerelmén» egész *Horváth Károly* «Egy asszony története»-ig: legelső sorban is az ötlük szemünkbe, hogy irodalmunk egyetlen ágában sem található fel egy bizonyos irány, vagy ha úgy tetszik, mondjuk *eszmé*, mely az egymás mellé halmozódó köteteket egy pont köré csoportosítaná. Kötet kötet után, művet mű után olvashatunk át és egy halvány idea, egy futó kép sem villan föl bennünk arról, hogy mi lelkesíti a magyar írókat, hogy mi köti őket nemzetükhöz azon kívül is, hogy magyar nyelven írják meg munkáikat.

De ne értsünk félre. Nem azt akartam itt mondani, hogy az irodalomnak nemzeties irányokat *kell* képviselnie. Határozott ellenesei vagyunk azoknak, kik az *irány-költészetet* magasztalni tudják. Irodalomtörténeti becsét mi nem vitatjuk el; de a költészetnek csak egy célja van: a *szép* és e mellett minden más mellékes, sőt minden, mely ez irányok közül mellékes szerepén túltörve, főtekintetét követel magának, elnyomására tör az igazi szépnél és csökkentti vagy egészen le is rontja becsét. Mi azt akartuk itt mondani, hogy költészetünk legtöbb ágának ninesen általános nemzeti iránya. A magyar költészet — kivéve igen kevés elbeszélésünket — *nem szöszölője a nemzet törekvéseinek*. Ki ismeri meg a mult év folyamán megjelent újabb regény- és novellairók műveiben, a mostani magyar társadalmat, azon eszmék küzdelmeiben, azon törekvések harczaiban, melyek most eltöltik. Fölvilan-e csak egyben is — Mikszáth rajzait kivéve — az a gondolat, mely a magyar társadalmat ma tartja ébren? Az internationalismusnak letaposott országútján halad mindenik és az alakok is, melyeket

bemutatnak, csak azért magyarok, mert magyar városban vagy faluban élnek és nevük is magyar hangzású. Ott vannak első sorban is nőiróink ez idén megjelent jobb regényei, mint *Harmath Lujza* «Fény és árnyak» regénye, a «Sötét pontok» *Kun Melanietől*, «Ruth» *B. Bajza Lenkétől*; vagy fiatalabb írónktól, mint *Tolnai Lajos*: «Az oszlopbáró», *Tóth Sándor*, *Otvös Adolf* nagyobb igényeket támasztó művei. Ki látja bennök a magyar társadalom korhú rajzát, vagy ha ezt nem, hát legalább, a mire francia példák leginkább csábíthatnák, egy bizonyos esztétikai irány megvalósítását?

Dicséretes kivétel közöttük első sorban *Mikszáth Kálmán*, ki bár sohasem ad magyar társadalmi rajzot, egy-egy sikerült képből érdekesen tud beszélni olyan törekvésekről és küzdelmekről, melyek egykor a magyar nemzet egy kiváltságos osztályát lelkesítették. Nagy gyengéje, hogy alkotó képessége nem képes nagyobb koncepczióra és «*Másik a nagy erejű*» első regénye csak hiányait árulta el. Meséje nem regény bonyolatú; drámai katasztrófák megoldásához nincsen ereje és mindig csak egyént lát: nem ismer társadalmat. Sokkal szerencsésebb jelenségnek mondhatjuk e tekintetben az ideai művek közül *Kassay* «A vármegye szava» című regényét. Műve ellenállhatatlan varázsszal visz bennünket a hatvanas évek küzdelmei közé, hol annyi hamarkodással annyi sietséggel tör ki a romok közül egy új világ; e mellett alakjai is érdekesek, korhűek; koncepcziója kerek; a mesészövevényes ügyes és a drámai csomókat sikerrel tudja feloldani.

Szeretnénk még e helyen különösen szólni novella-írónkról, jobban mondva ama nagy számú fiatal íróról, kiket leküzdhetetlenül ragadtak el Mikszáth sikerei és a kik kivétel nélkül osztozkodnak az utánzás átkában. Itt azonban csak ama ballépéseikről óhajunk röviden megemlékezni, mely a speciálítás hajhászását tartja törekvésük legelső céljává. Valóban nemsokára úgy állunk szemben irodalmi speciálístákkal, mint speciálista tudósokkal. Így egyik fiatal írónk csak a nyomort, jobban mondva csak az erkölcsi piszkot ismeri; másik Mikszáth nyomán a táblalabirói világot tudja csak leírni; egy harmadik kizárólag fiatal leányokról, még ismét egy másik csak a proletár hadról tud beszélni. És mind-egyiköknél megvan az az egy hibája, hogy mintát kopiroznak és mindig csak azt az egyet. Pedig a ki az elbeszélő költészet terén akarja babérait szaporítani, annak első feladata a nagy emberismeret és az ismeretek sokoldalúsága.

Oly hosszú ideig foglalkoztunk, bár csak részben is alig érintettük, elbeszélő költészetünk ez ideai termékeivel, hogy a lyrára alig jut terünk. De hisz ez irodalmi termékeinknek ma napság majdnem legmostohább ága, minden tekintetben. Sokat panaszkodnak a külföldi nemzetek esztétikusai is, hogy a lyra iránt sokan azt a ferde nézetet hirdetik, hogy kinőtt belőle az emberiség és korunk nem fogékony iránta.

Nem igaz. Ha van lyrikus költője egy nemzetnek, de olyan, kinek szíve dob-

banásából a nemzet szívverése hangzik vissza; ha van lyrikus, a kinek lyráján más zeng végig, mint eltorzított hangutánzata a kiváló nagyoknak: van közönség is, mely azt megértse. De holdkörös feljajdulások, tárgyaltan nyögdecselések ízetlen sóhajai a megérdemlett elnyomatásnak, sohase reméljenek meghallgatást. Korunk reális és ez inkább szerencséje csak, mint hibája; de azért megérti, hogy mi a szép és élvezni tudja az igazat, ha a lyrikus mondja is el vagy a drámaíró.

Nem óhajtván sokáig időzni *Vajda János* «Dal és beszély» című köteténél, csak annyit jegyzünk föl róla, hogy az csak újabb igazolására szolgált mind azon kritikáknak, melyek évek óta ellene támadnak. Világnézlete hamis; szava, mintha affektált volna, oly idegesen zúg végig és gondolataiban vagy képeiben alig van elrejtve is egy kis melegség. — Nem sokkal sikerültebb *Kiss József* «Mese a varrógépről» című kötetét, melyet verses formája miatt említünk itt és mely bizonyára csak nyelvének köszönheti, hogy a létűnt évvel nem tűnt a feledés sírjába.

Drámai költészetünk ez ideai termékeiről kellene még visszaemlékezésünkben röviden szólni, pedig egy-kettő is megérdemelné, hogy bőven reflektáljunk sikereire. Hanem nem lehet e sorok feladata tévedések bírálatása vagy viszont meg nem érdemelt magaslatoknak igazi értékre való leszállítása és drámai költészetünkről szólva, mindig örömmel constatalható az az élénkség, mely e téren uralkodik. Színmű után színmű vigjáték után vigjáték kerül színre a fővárosban és a vidéken és a drámabíró bizottságok, kik itt-ott működnek évenként mesés számokról terjesztenek be jelentéseket. És ha még csak maguk a színművek segítenének élénkséget terjeszteni drámai irodalmunk terén! . . . Nekünk gyakorta — és különösen ez év folytán gyakorta — jutott ki osztályversünk abból, hogy drámák eltérő bírálatokat nyervén, újabb bírálatokat, majd érdekes tollharczokat is provokáltak, melyek erős kifakadásokkal illették drámaköltészetünknek itt és ott székelő fórumát.

Nincs szándékunkban, hogy e rövid sorok keretében a lefolyt küzdelmekről szóljunk és még kevésbé, hogy pártot támaszszunk bárki mellett vagy bárki ellen; de elvitázhatatlan igazság, hogy a különféle, bár egy központtal bíró dráma-bíró bizottságok mértéke szeszélyesebb mindennél, a mit az irodalmak története e téren felmutathat. Pikáns mesékké válnak már innen-onnan azok a fogások, melyek a drámák elbírálásánál vagy viszont a dráma-bíró bizottságok bosszantó kicsinyeskedésének kijátszása körül fölmerülnek és a mi még ezek után a legpikánsabb az, hogy selejtes munkák épen ennél fogva pálya koszorúkat nyernek, míg ellenben komoly alkotások, igazi költői termékek erőszakos dorongokkal félretoltnak. Vagy kell-e bosszantóbb blamage kritikai fórumra, mint az, hogy *Somló Sándor* «Első szerelme» pályadíjat nyert, míg *Bartók Kendi Margitja*, *Dóczi Utolsó szerelme*, vagy *Csiky*: Nórája pályakoszorúra nem méltattak.

Igaz, hogy könnyen olvassák rá, a kritikai fórumok e szembe állításnál ama pontokat, melyek bírálatuk megadásánál határozó momentumok voltak. De nem éppen e pontok magyarzásában van e hibájok?! . . . Hisz a mi egyik helyen az abszulote jóból bátran elvehető (mert éppen kifogástalan drámát ugyan ki irt?), nem volna-e hozzá toldható a másik oldalon, a hol csak relative jót kívánnak, az irodalmi értékhez és a középszerűhöz?! . . .

De hát nem a dráma-bíró fórumok eljárásaira kellene itt reflektálnom, hanem egy visszapillantásban arról kellene szólnom, hogy hova fejlődött drámánk az elmúlt év nagy számú termékei folytán. De készakarva mellőzöm ezt, nem akarva pracuoepálni egy közelebbi cikkem tartalmát, melyben dráma-irodalmunkban éppen annak káros hiányát óhajtom kimutatni, a mit e cikk elején irodalmunkról mondtam. Annyit azonban ide is be kell szorítanom, hogy a magyar nemzeti dráma még mindig ott vesztegel, a hol *Katona József* elhagyta.

Mit szólnak népszínműveinkről? Ez — különösen az elmúlt év folyamán — még arról a magaslatról is lesüllyedt, a hova *Szigligeti* és *Tóth Ede* emelték. Gyarló kezek vásári művei azokat a gyengéket csak jobban napfényre hozták, a mi a népszínműnek, mint vegyes fajnak eredeti hibái. *Kórodi Péter* Tékozló asszonya és *Almásy Tibamér* összes speciálításai csak gátjai voltak e műfaj fejlődésének.

DR. BERÉNYI PÁL.

A MISKOLCZI DALARÜNNEPÉLY MŰVESZI SZEMPONTBÓL.*

— Ebből kifolyólag némi következtetések az országos dalárügy jövőjére nézve, különös tekintettel a versenybírósg eljárasára és az újabb elfogadott érem díjazására. —

HOGYAN! Majdnem öt hónappal a dalárünnepély megtartása után megérkezik valaki arról kritikát írni? az örömmel szép emlékébe talán keserűséget vegyíteni? — a babérokoszorúk ragyogó leveleit, a diadalkelyhek vakító fényét talán megtépni, elhomályosítani?! Ezt kérdezik majd e lapok olvasói és a késői kritikus kiletét kutatván és egyszerű «provincz - kapellmeister»-ségéről értesülvén, felkiáltanak: «Ez több, mint vakmerőség, ez örültség». De nem tehetek róla, bármennyire csodálkozom merészségemen; miután a «Pesti Hirlap»-nak A. K.-val jegyzett «Schwam drüber»-féle cikkén kívül más bírálatról semmit sem tudok és eddig hiába vártam, hogy előkelőbb tollból a tapasztaltak tárgyilagos kritikában szűszítettvén a jövőre nézve kellő és szükséges útmutatások adassanak, — az ügyért legmelegebben való érdeklődésemnél fogva nem vágok

A tisztelt cikkíró ur néhány véleményével solidaritást nem vállalhatunk; egyes kitételeket csak fenntartással közlünk és esetleges megjegyzésekkel kísérjük. Mindazonáltal készséggel adunk helyet a beható tanulmányival és nagy szakismerettel megírt messzeható instruktív értekezéssel bíró dolgozatnak, melyet nagyon ajánlunk a hazai dalárdák figyelmébe. Minthogy a szavatolás részünkről csak parciális, ezennel kijelentjük, hogy minden, a jelen dolgozatra vonatkozó érdekelte ellenveleményt figyelembe fogjuk részesíteni, illetve ki fogjuk adni. Szerk.

képes nézeteimet elhallgatni és a francia mondás szerint: «mieux tard qui jamais» a miskolci szereplések után itélve néhány intő szót intézni tisztelt kartársaimhoz, a dalárkarnagyokhoz, kiknek működésétől függ első sorban a dalegyletek jobb vagy rosszabb sorsa. — Némi jogot a felszólalásra szolgáltat nekem egyébiránt azon bizalom, a melylyel igen tisztelt dalártársaim engem kitüntettek, midőn Miskolczon már másodikban versenybírónak választottak; — de kötelességet is vélek vele teljesíteni azon elvek után, a melyeket ez előtt két évvel, a debreczeni ünnepély előtt az akkori «Zen. Lap»-ban hangoztattam, a melyek szerint a nyílt indokolt bírálgatást az ügy előnyére nézve elkerülhetlen szükségesnek vallottam. Végre ha a t. szerkesztőség reflexióimat kiadásra méltatja, szabadságában áll mindenkinek észrevételeimet fontolóra venni, avagy azokra semmit sem hederíteni.

Ezzel azt hiszem, eléggé körvonalaztam bátorságom indító rúgóit és áttérek kitűzött feladatomból megoldására.

Első sorban szólanom kell a versenyen kívüli működésekről, mert hiszen ezek után lehet legjobban megítélni az egyletek képességét, midőn minden ünnepélyes feszességtől menten saját kedvük és legjobb képességük szerinti dallal szerepelnek. E tekintetben pedig sajnálattal ki kell mondanom nemcsak saját, de a mérvadó művészi körök és kiváló zenei műveltséggel bíró műbarátok azon véleményét: miszerint az egyletek 2 év, azaz Debreczen óta, kevés kivétellel (a mintaegyleteket nem számítva) nemcsak nem haladtak, hanem hanyatlottak. Most szó sem volt oly minden tekintetben művészi előadásokról, mint a minőket Debreczenben hallhattunk. Voltak ugyan egyes, valódi művészi finomsággal előadott részletek, de követve a magas tételekben oly nyers hangkezeléssel, mely az előbbi kedvező benyomást teljesen megsemmisíté.

A hanganyag általában kitűnőnek volt mondható, tehát a bajt nem ebben, hanem a hiányos iskolázásban kereshetjük és a versenybírói eljárás eddigi — könnyedségében, mely mintegy felbátorította az egyletek azon nézetét, — köztük élek, hát tudom, — hogy egy-két hiba mellett is lehet nyerni, csak a protectio ne hiányozzék! Ily felfogás mellett azután nem csoda, hogy a versenyen kívüli szereplések is pongyolábbak, a feltétlen tisztaságot és művészi simaságot nélkülözők voltak. Kárhoztatni lehet különösen a solo-ének-
lés kultiválását, melynek ott, hol 600 énekes együtt van és szabatosan, tisztán és művészi árnyékolással előadott karénekeket akarunk hallgatni és azokon lelkesülni, legfeljebb szórványos, a karéneklés között néhány ütenyre szorítózkodó, nem pedig főszerep juthat. Igen szerencsés dolog, ha valamely egyletnek széphanjú tenor vagy baryton énekes van; de szép hanggal bírní és azt művészi eszen kezelni, ez két dolog, — melyet egyesítve — bocsánatot kérünk az érintettektől — csak Hoffer-ben hallhatunk, melynek phoenomenalis, egészen megifjodott hangja mellett minden más dalártenor úgysis eltörpül. Minden embernél, bármilyen nagy tehetségű legyen az, kárhoztalendő az elbizakodás. Ezen jelenség még inkább

kárhoztalendő a művészetben. Itt biztos jele a hanyatlásnak, mivel az önbírálgatást kizárja, a haladás szükségességét pedig már nélkülözhetőnek tekintí. Ha majd első tenor énekesek — à la Hoffer — képesek lesznek a magas G—A hangokat a leghalkabb (pp) hangon kezdve a legerősebb színezetig fokozni és ismét pp végezni, a nélkül, hogy a legkisebb hangváltozati nyikkantás hallatszanék; akkor megengedhetőnek fogjuk tartani, hogy változatosság kedvéért a dalárünnepélyi kedélyes összejöveteleknél a solo-énekesek is magukat egy-egy előadással produkálhassák. A pécsiek is nagyon takarékosak az ilyféle szerepléssel, nemcsak azért, mert a solo-éneket leginkább csak a hangversenyterembe, vagy kisebb társaságba valónak tartják, hanem azért is, nehogy a főhangot túlerőltetés által idő előtt elfáraszták, hatását gyengítsék.

Nem ezen mérsékletet bizonyíták Miskolczon más — kiváló (?) solistákkal bíró egyletek, azokat annyira énekeltevének, hogy végre nem hangot, hanem csak rikácsolást hallhattunk. De nemcsak a magánrészleteknél volt észrevehető a kellő hangkezelés hiánya, hanem a karénekekben is a legfelsőbb hangok erőltettebbeknek, nyersebbeknek hangzottak a közép-magasságúaknál. Ez csak onnan ered, mert a szabályos lélekzetvétele nincsen kellő gond fordítva és ezért fogyott lélekzettel a magas hangok kapkodva énekeltek, a miért is bizonytalanul nyersen és sokszor fülsértő élesen hangzóttak. A művészi előadás tekintetéből még azon észrevétel el nem hallgathatom, miszerint — a művészi elem rovására — oly szakgatott stylus kezd lábra kapni, melyet semmiféle tekintetből megengedhetőnek nem tartok. Lehet, hogy szöveg vagy dallami hatás tekintetéből egy és ugyanazon dalban egy-két nagyobb szünet tartása indokolva van; — de minden szakasz végén pihenőt tartani, vagy az elválaszthatlanul összefüggő részeket önkényileg szétdarabolni, a zeneszerző által elérni kívánt hatást szünetelési könnyítések által megsemmisíteni, ezt soha sem fogom helyeselni. Így például alkalmunk volt igen előkelő egylet által előadva, Wusching K. «Falú végén kurta kocsmá» című karéneket hallani következő előadási módozattal. Az első rész kissé lassabban a kellenél, a második rész gyönyörű árnyékolással, a harmadik rész eszes rész azonban teljesen elhibázva. Itt a költő esetelni akarja a korcsmai pezsgő életet:

De a kocsmá bezzeg hangos,
Munkálkodik a czimbalmos,
A legények kurjongatnak,
Szinte reng belé az ablak.

«Kocsmárosné, arany virág,
Ide a legjobb borát,
Vén legyen, mint a nagyapám
És tüzes, mint ifjú babám.»

A kinek csak fogalma van a helyes szavallásról, tagadni nem fogja, hogy ezen két versszak egymásután sebesen elmondandó, mert csak nem hihető, hogy a kocsmárosné szólító falusi legény lassú, vontatott hangon beszéljen, és beszéde közben többször hallgasson. — A mit ez esetben a szöveg követel, azt a dalban is teljesíteni kell. Amaz egylet pedig a fent leírt második versszak első és második

sorát az előző résznél sokkal lassabban énekelvén, a második és harmadik verssor végén pedig nagyobb szünetet tartván, oly felfogást bizonyított, mely a zeneköltő igen találó interpretációjával teljes ellentétben állott. — Végre a verseny- és összelőadáson kívül való szereplésre nézve, nem hagyhatom említés nélkül azon sajnós jelenséget sem, mely szerint az esti összejöveteleknél sokszor azt lehet gondolni, hogy egyik-másik dalárda meghallgattatása végett az érdeklettek között birokra kerül a dolog. Némi-lykor 3 oldalon is egyszerre kezdtek énekelni. Ekkor azután kezdődött oly pokoli zsidaj, a minőt eddig ilyen alkalommal és ilyen társaságban sohasem hallottunk. — Tüdőjük egész erejéből kiabálták egy helyen: «Halljuk A-t», más helyen «halljuk B-t», harmadik helyen «halljuk C-t»; — botokkal verték az asztalokat stb. és a ki jobban bírta, az győzött. — Műveltségünk hírnevének érdekében jövőre ily jeleneteket meg kell akadályozni, ha másképpen nem lehetne, akkor a társas összejövetelekre is, sorshúzás utján való, vagy bejelentési elsőbbség határozása által.

Áttérek most a versenyzésre és a versenybírói eljárást illető nézeteim felsorolására.

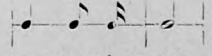
Midőn azonban a versenyzés eredményéről szólok, egyúttal el kell mondanom egyet-mást az előadott verseny-művekről is. — Nem lévén feladatomból, a költött pályázat alapjául szolgáló szerzeményt, hanem csak annak előadását bírálgatni, e tekintetben először is a csodálkozásomat kell kifejeznem azon önkényes változtatások felett, melyeket — egynek kivételével — valamennyi versenyző egylet a versenyművön — a szerzőtől előírt hangjegy-értékektől és előadási jegyeiktől eltérőleg eszközölni lehetők és megengedettnek tartott. — Szerény véleményem szerint ez nem volt helyes. A verseny-bírói túlnyomó többsége azonban sanctionálta a téves eljárást, és ezért nem tudom, mihez tarthatják majd magukat a jövőben versenyző egyletek komoly törekvésű, művészi tökélyt előmutatni kívánó karnagyai. — A szóban lévő versenymű minden szakaszának végén, sőt egyes kisebb tételek után is a 2/4 méretű üteny alatt végig kitartandó félhangjegyet találtunk, melynek dallami tekintetéből semmi, és csak a nehezebb előadhatóság szempontjából van jelentősége, a mennyiben igen gondos lélekzetvétele beosztást kíván, hogy az illető hang egyáltalában kitartható legyen és az utána következő rész erőteljessége ne szenvedjen. — Azok számára, kik a versenyművet nem ismerik, felfogásom jobb megérthetőségére szolgáljanak a következő beosztási példák:

Talp-ra ma - gyar

Ra-bok vol - tunk

nem nyug-hat - nak stb.

vége minden szakasz végén

nem le - szünk

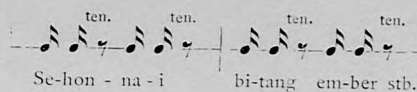
s erre a következő rész szünet nélkül folytatva. — Azt hiszem, senki sincs, ki a dal szerzőjét, Huber Károly, országos dalár-szövetségi karnagy urat azzal vádolná, hogy a fenti és más hasonló részleteket tévedésből, vagy a szöveg követelményeinek nem ismeréséből írta úgy, a mint írta, hanem belátandja minden zenész, hogy Huber úrnak csak azon szándéka lehetett: a versenyző egyletek elé oly feladatot tűzni, melynek kellő megoldása mindenestre művészi hangkezelést igényel. — Most az a kérdés, mennyire lett ezen feladatnak a versenyzők által megfelelve? — Erre sajnálattal és őszinteségemért való nagy bocsánatkérés mellett ki kell jelentenem, hogy a rimaszombathi egyleten kívül a kitartandó hangokra egyik versenyző egylet sem figyelt. Még a pécsiek is, igaz hogy alig észrevehető szüneteket engedtek maguknak, de ez náluk nem kifogásolható, mert nem hiszem, hogy volna valaki, a ki hangkezelés tekintetéből a pécsiek által bármily nehéz feladatot ki nem vihetők tartana. A többiek által tartott kisebb-nagyobb szüneteket a karvezetők figyelmetlenségének vagy a versenyzők gyengeségének kell-e betudni, azt nem kutatom, kellő mérlegelésnél azonban az e tekintetben való hiányok a bírálatra nagy befolyással lehettek volna. — De még sem hagyhatom említés nélkül a különben kitünő és méltán megjutalmazott debreczeni egylet versenyzési szereplését. Ezen igazán művészi kar oly finoman hangsúlyozott szép éneket produkált, hogy az ének közben tartott — nem szüneteket, hanem — valóságos pihenőket csakis a vezető nagyon is tévesztett önkényes felfogásának tulajdoníthatni, mely esetleg — ha a bírálati elvek előre és döntőleg megállapítva lettek volna — a jutalmazást is talán lehetlenné teszi. Ezen kiváló egylettel egy világot lehetne meghódítani, és ezért sehogysem tarthatom megengedhetőnek, azt a legprimitívebb szabályokon való felülemelkedés által a bukás szélére sodorni. A felfogást illetőleg még két dologról kell megemlékezniem. — Az egyik: a 3-ik versszak kezdetének egy kiváló egylet által teljesen tévesztett módon való előadása. — Ezen rész a szerző intenciója szerint így hangzik:

ki most ha kell hal-ni nem mer stb.

Ha itt a szerző által előírt egyenlő időmértéktől eltérő előadási felfogást magunknak megengedhetünk, akkor az csak azon nézetből indulhat ki, hogy a szónok nemes haragtól indítva siettette mondja el dorgáló intését, nem pedig a düh oly mértékével, mely miatt csak akadozva, fogcsikortva és szakadozva be-

szélhet. — Utóbbi felfogásra mutatott a következő előadási módozat:

Ez sem szavaiati, sem dallami tekintetből helyesnek nem mondható. A másik mondani valóm azon általános hangoztatott elvet illeti, hogy az egész versenyművet inkább szavalni, mint énekelni kell. Ez szerintem nagyon egyoldalú vélemény, mely csak akkor volna érvényesíthető, ha a zenésítés szorosán alkalmazkodnék a szöveg követelményeire. — Ez azonban a versenyműben nem történik, mert hiszen dal és nem recitativ versenyművet írt Huber úr, és ezért főszempontot helyezett az énekre és nem a szavalásra. — Utóbbira is van elég alkalom a nevezett műben. Így különösen a sokszor ismétlődő refrain: «A magyarok Istenére» stb. igen alkalmas hangsúlyozási és időmérési tekintetben való változó színezésre; de a hol a fősúly az énekre, a művészi hangkezelésre, az egyenlően emelkedő hangfokozásra van fektetve, ott a szerző előírását, de egyébiránt a dallam menete által is követelt hangszínezést mellőzni nem lehet, nem szabad. — Ilyen rész a versenymű 4-ik szakasza: «Fényesebb a lánchnál a kard» stb. szöveggel, Andante méretben. — Ott az első 4 ütemben, a II. basszus, az 5-ik ütemben az I. basszus és a 7-ik ütemben a Tenor I. magán-énekét, a többi 3 szólam többnyire hosszan kitarított hangokkal kíséri. — A II. basszusnak ugyan elő van írva a «kissé emeltebb hangon» való éneklés, de e mellett oda van írva a piano és dolce előjegyzés, mely azt mutatja, hogy a kiterő hangokat még gyengébben, azaz pp kell énekelniök. De ha ezen előjegyzések ott sem lennének, a magán-ének felosztásába is kitünik a hangerő fokozódás, mely tehát kezdetben nem lehet erős, mert különben a végén az ordítás is talán gyenge lenne. Azt lehetne hinni, hogy erre nézve nézetkülönbség elő sem fordulhatott, és mégis a rimaszombathi, pécsi, debreczeni és kassai egyleten kívül, a többi versenyző ezen részt is szavalni akarta, ezért erősen kezdte és kellőleg fokozni nem bírván, ezen, a versenymű egyik legszebb részletét minden művészi zománctól megfosztotta, elrontotta.

Áttérek most a versenyzési szereplés egy másik főkövetelményére: a tiszta énekre.

Minden esetre feltétlenül tisztának az oly ének mondható, mely elejétől végig az előírt hangmagasságban megmarad, sehol hanghullámzást nem hallat, nem emelkedik, se nem száll, és végezi, a mint kezdte. — Második sorban tisztának mondható az ének, ha az előírt hangjegyeknek megfelel. — Ha tehát hangszállás vagy emelkedés tapasztalható, minden gyakorlott karénekes fogja tudni, hogy ez nem történik együttesen, mert a változás rendszeren a Tenor I-nél fordul elő, a többiek pedig megmaradnak eleinte az eredeti hangban és csak később alkalmazkodnak az új hangvételhez. Hogy az ily átmenet alatt az ének nem tisztának hangzik, ezt mindenkinek kell ismernie. — Ha továbbá

es-kü - szünk

helyett

es-kü - szünk

énekeltetik, ez sem mondható tiszta énekek, annál kevésbé, mert a *ezesz* hang éneklése az illető részletnél semmi nehézséggel sem jár.

Az első megjegyzést azért voltam kénytelen tenni, mert a pécsi, debreczeni, rimaszombathi, kecskeméti és kassai egyleteken kívül, a többiek mind szálltak vagy emelkedtek; a másik megjegyzést pedig azért tettem, mert igazságos mérlegelésnél a hamis intonációnak határozott befolyásának kellett volna lennie, a mi azonban nem történt.

Vége szólanom kellene még a hangjegyi beosztás és pontozatok pontos meg vagy meg *nem* tartásáról, azaz arról, hogy szabad-e

kár-ho-zot - tak

helyett így:

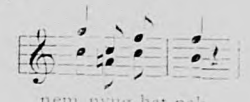
kár-ho-zot - tak

vagy

nem nyug-hat-nak

helyett így:

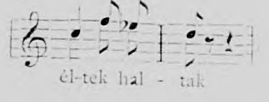
nem nyug-hat-nak

vagy

él-tek hal-tak

helyett így:

él-tek hal - tak

énekelni vagy nem; de midőn a lényeges hibák szóba sem hozattak, akkor természetes, hogy a lényegtelenebbek még inkább figyelmen kívül maradtak. En a felemlítés által csak constatalni akarván a történeteket, hogy a versenyzési eljárásra vonatkozó alábbi nézeteimet annál érthetőbbé tehessem, átme gyek most a másodnap szabado versenyre.

Erre nézve őszintén be kell vallanom, hogy az előadott karénekek közül többet vagy éppen nem, vagy csak felületesen ismervén, az előadásra nézve is csak felületes bírálatot formálhattam magamnak; mint például szép hanganyag, tiszta hangkezelés, művészi finomság, kellő erő teljesség stb. — a miért is azon meggyőződésre jutottam, hogy a vezérkönyvet

keringőjét.» És ha még azt is megvallaná e genie, hogy mikor csináltatta hozzá nálanál ügyesebb emberrel a kíséretet!

(Folytatása következik.)

HEGYI BÉLA.

Lapunk t. előfizetői a mai számmal Bátor Sz. és Hegyi Bélának az «Arendás zsidó» című népszínműhöz írt összes dalai közül három válogatott darabot kapnak mellékletül. Az összes dalok megjelentek a «Harmonia» nemz. zeneműkereskedésben, hol 1 frt 50 krért kaphatók.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ MAGYAR KIR. OPERAHÁZ. Ujév napján vonult be az új operaházba Meyerbeer második vallásos operája; a «Proféta». E szó «vallásos» legkevésbé sem akarja kifejezni azt, miszerint ez operában vallásos érzelmekkel találkozunk, sőt ellenkezőleg Meyerbeer ez operában épp oly számító és raffinirozott, mint többi műveiben. Csak az operaszöveg, mint a «Hugonották»-é, foglalkozik vallási problémákkal, az anabaptisták küzdelmeivel és a leydeni szabó és hamis próféta végzettes történetével. Különben eléggé ismeretes a szöveg ép úgy, mint Meyerbeer ehhez írt zenéje. Ez opera a nagy közönségre mindig vonzó erővel fog bírni és kivált nagy operaházak repertoire-ja azt nem nélkülözheti. Oly sok alkalom nyílik ebben a dekorációk, színházi gépezetek és csoportosítások hatásos alkalmazására, hogy ez opera majdnem 40 évi működése daczára még mindig nagy vonzerővel bír. A kiállítás és scenirozás, ámbár nem felelt meg mindig a várakozásnak, ezen első előadási estélyen elég pompás és díszes volt. A koronázási jelenet, valamint az utolsó felvonás megérték volna ugyan egy kissé élénkebb csoportosítást és a gépezetek sikeresebb működését, de azért az összbenyomás mégis kedvező volt. A jégpálya-jelenet, kivált a mostani időjárás mellett, igen vonzó képet nyújtott és egypár dekoráció is előnyösen erősítette a színpadi illúziót. Dicsérettel említhetjük ezen előadás zenei részét, kivált *Broulik* éneke és játéka hatásos módon ábrázolta a hamis prófétát. Ha itt-ott játéka kissé túlzott is volt, úgy inkább hajlandók vagyunk ezt eltűrni, mint azon egykedvűséget és örökös édeskeserű nevetést, melyet ezen színház egy másik tenoristája, egynéhány erőteljes hang megeresztése mellett produkálni szokott. *Broulik* minden felvonás után megérdemelt sűrű tapsokban részesült. *Bartolucci* k. a. mint Fides, a nagy női-kettősön kívül nem rontott ugyan sokat, de nem is teremtett. Alakításai különben mindig sápkórban szenvednek. Legjobb tulajdonságai közé tartozott az, hogy magyarul énekelte ezen szerepét, ép úgy, mint *Reich* k. a., kinek kissé megviselt hangja utolsó időben javulni látszik. *Bertha* szerepében hasznavehetőségét előnyös módon bizonyította és szintén gyakori tapsokban részesült. *Malezky* úrról jobb, ha hallgat a krónika és ezen elhallgatásra még több kisebb szereplő kárhóztatva van. A karok kifogástalanul működtek.

~ A BUDAPESTI ZENEKEDVELŐK egylete e hó 7-én előadásra juttatja Major J. Gyula symphoniáját. E nagyszabású gondos munka előadása két részben bír kiváló jelentőséggel ránk nézve és pedig egyfelől azért, mivel nálunk vajmi ritkán produkáltak valami hasonló nagyszabású és mégis előadásra érdemes mű; másfelől pedig ép ily ritkán akad nálunk oly férfi, ki ilyesmit és nem csupán Bécsben vagy egyebütt mársikerrel előadottat bemutatni merészkedik, mint ezt Bellovics karnagycelekszi. A mű maga 3 részből áll, melyek közül a középső scherzoso-szerű tétel fogja magát leginkább közönségünk füleibe behízelegni. Míg a többiek főleg nagyszerű feldolgozás és hatalmas témákkal fognak hatni. Mindenesetre úgy Major úr, mint Bellovics karnagy úr érdemei jelentékenyen fognak szaporodni fenti műnek előadásával.

SZÍNHÁZI HÍREK.

== A VÁRSZÍNHÁZ igazgatósága végre is belement abba a zsák-utcába, melyben a nemzeti színház darabjai, rendelkezésére állottak; mert valóban zsák-utcahoz hasonlón nagyon is kétes értékű jótétemény volt az, melylyel Feleky úr, a nemzeti színház repertoireját megkapta és határozottan kockáztatott kísérlet e repertoirenak ép azon darabjai közül szedni elő egyet-mást; melyek csak a nemzeti színház kiváló művészei, e művészek kellő környezetet által juthattak oda, hogy a közönség szívesen nézi végig többször is. Az ilyen darabokat, Feleky társulatával, a nemzeti színház tőszomszédságában színre hozni, nagy merészség. Meg kell itt mindenek előtt mondanunk, hogy nem tesziünk összehasonlítást, üres munka volna, melynek nagyon csekély a praktikus értéke; csak ezt akarjuk hangsúlyozni, hogy Felekyre nézve a nemzeti színház azon repertoire darabjai, melyek közé *Odette* is tartozik, olyan, mint *Dumasra* nézve a *Bragladi hercegnő*; csak itt-ott tudta egy-egy művész színre tartani s a hol színre maradt, ott el lehetett tűrni a darab óriási hibáit. Amint a várszínház személyzete bemutatta *Odettet*, az a darab olyan silány férczművé, olyan haszontalan ürességgé törpült, hogy szinte csodálkozunk kelle vakságunkon, melylyel e darabot a nemzeti színházban néztük végig. Szóval Feleky úr, ha használni akarja a nemzeti színház repertoireját, vagy a darabot válaszsza meg jobban, vagy iparkodjék hosszabb időn át tartott próbák által odahatni, hogy művésze, legalább középszerű eredménnyel küzdjenek meg feladatukkal. — *Temesváryné*-nak (*Odette*) hiányzott minden, a mi rá nézve e szerepét tűrhetnő eljátszhatóvá tette volna: csupán azt az egy jelenetet, melyben hosszú idő után ismét férjével találkozik tudta a középszerűségig fölemelni. *Szirmai* (Clermont Latour) oly gyenge volt, hogy az alakítás, a jellemfelfogás legelemibb részeiben is járatlannak mutatatta be magát. *Benedek Gyula* (Béchemel) csak segített fiatal társának az előadás

rontásával, a darabot is rontant. Helyöket, e nagyobb szereplőkkel szemben, tőlök telhetőleg töltötték be: *Balogh Etel*, *Makó* és *Mezey*. Nem sokkal kedvezőbb volt a benyomás a pénteki «Serge Panine» előadásánál, melyben Felekyné mint vendég működött közre. Nem vagyunk egy fővárosi színházzal szemben túlkövetelők, midőn külsőségeken nyugvó hangulatot kérünk egy előadástól. A várszínház színészei és színésznői kevesek kivételével még külsőleg sem képesek azokat az alakokat jellemezni, melyeket egészen érthetővé és megfoghatóvá tenni volna egyetlen művészi kötelességük. Azt mondjuk, hogy kevesek kivételével. A kivételeket mint külön dicséretet érdemlőket első sorban említjük. (Felekyné jeles alakításáról kár volna régi szólásmódokat felmelegíteni). Ezek *Szirmai*, *Mezey* és *Balogh Etel*. *Szirmai*nak különösen szerencsés eseteje volt. Két ízben kapott nyílt jelenésben tüntető tapsot. Mindkétszer megérdemelte. Meleg-, szimpatikus- erőteljes- és jellemzetesen ábrázolta Cayrolt a két első felvonásban. Az volt az igazi kedély- és szívhang, melynek megható egyszerűsége mindenkinek szívéhez nyúlt. A nagy jelenetekben ismét legnagyobb hibájába esett, a féktelen, minden aesthetikát nélkülöző túlzásba, elfajulásba. Ez devalválja azonnal a kitűnő kezdetet, hisz mindenkit oly kellemetlenül érinti a súlypontnak a szívből a torokba történt át-helyezése. Több mérséklet és gondolkodás és *Szirmai* nagyobb sikereket fog ennél is látni. *Mezey* Hercegia egy minden ízben élethű, karakterisztikus és igaz alak volt. *Balogh Etel* a szerelem-, a kínos aperceptió és a lemondásban szerencsésen csillogtatta tehetségének subjektivitását. Igen gyenge volt *Benedek Panineja*. Egy atom sem volt benne az érdekes csábítóból a síma kalandor baziliszkszerű varázsából. Ruházatát, maszkját éppén úgy állította össze, mint mikor Möpselt játszotta és Möpselnél nem is volt előkelőbb. A Jeanneval való nagy jelenet egészen elenyészett, oly egykedvűen vette, mintha nem is volna érdekelve mellette; éppén e szenvedélyes jelenetben midőn a piszkos indulatok kavargását annyi erővel kellene külsőleg is mutatni. A Paninehez méltóbb *Jeannet Temesváryné*-nél találni sem lehetett. Physikailag egészen disqualifikált a szerep. Kínos és unalmas egy látvány az, midőn valaki a múlt vetette sugarait akarja elemezni, mikor a múlt sugarai is oly kétes értékűek lehetnek, mint egy magyar vidéki színésznőéi. Azzal a garasos gyerektrombitahanggal nem lehet a dúló szenvedélyeket, démoni bűnöket kifejezni. Éppén úgy mint nem lehet a batyus zsidó sípján rhapsodiát játszani.

Bl.—R.

BRŐZIK VÁCLAV MUNKÁL.

— Az osztrák műcsarnokban. —

VÁLÓSAPOS népvándorlás. Ki tudná megmondani, hogy mikor volt az osztrák műcsarnoknak annyi látogatója, mint jelenleg? A nemzetközi kiállítás alkalmával kongtak a termek, oly

üresek voltak, most meg szorítkozni is kell, hogy az ember hozzá férjen az egyes képekhez; *Munkácsy*, *Payer*, *Pettenkofer*, *Charlemont* és *Révész* olyan vonzerővel bírnak, a mely hatás nélkül nem maradhat. *Sedelmeyer* Charles Bécsbe hozta az osztrák-magyar Párist és ezek munkáit *Brozik* Václav munkáival toldotta meg és így ki van kerekítve az egész művészi kolónia.

Az előbb említettekkel már foglalkozván, még csak *Brozik V.* munkáiról akarunk szólni, a melyek épp úgy, mint *Munkácsy* munkái, egy egész termet foglalnak el. Először is ezen fiatal, de kiváló tehetségű művésznek két óriási festménye öltik szemünkbe: «*Columbus Kristóf katolikus Ferdinánd és castiliai Isabella udvaránál*» és «*Kiss János elítéltetése a constanzi concilium által*», s ezeket külön fogjuk tárgyalni. Az első képet így festette *Brozik*: Az oltár felől van a szőnyeges mennyezet, a mely alatt a röviddel az előtt megszőkött *XXIII. János* pápa helyett *Brogni* érsek elnököl, körülvéve a teljes számban egybegyűlt clerus által; a háttérben, a chorusnál egy pillér mellett ül trónján *Zsigmond* császár felségének teljes pompájában, őt körveszik egy magyar mágánás, *Lajos* heidebergi pfalzgróf, *Frigyes* norimbergi burggróf és *Henrik* bajor herceg. A császár és környezete a concordiai püspök magas alakjára tekintenek, ki fehér atlasz ornátusban olvassa egy pergamentekercsről a halálos ítéletet, míg balkeze élénk gestusokkal látszik szavait kísélni. A kép közepén, a concordiai püspöktől átellenben áll *Huss* a mártyr, mögötte egy fehérre terített asztal, és az erre helyezett fadúczon függ egy ornátus a többi papi jelvényekkel, — míg végre a jobb oldalon két cseh nemest látunk, kik elkísérték *Huss*-t utolsó útjára, mint ennek hívei. Ezek egyike lestnai *Dubé* Venczel, kezében ama császári útlevéllal, mely *Huss* életét biztosítja, — a másik chlumi *Kepka* János, kiknek arczáról a legkésőbb családás olvasható le.

A kép tele van még több, történetileg hírneves alakokkal, s hátul a templom kitűnő perspectivája egészíti ki. — Ezen festmény történeti mű, és mint ilyen, a követelményeknek és a történeti szabályoknak a legpontosabban felel meg. *Brozik* törekvő és szép tehetségű colorista és decorateur, de az akarat csak gyéren tud érvényre jutni, a mennyiben, különösen az olda- és háttérben az élénk színt sajátos módon tompítja el: úgy tűnik fel a kép, mintha a templom belsőjébe a köd behatolt volna.

Jelen festménynek három főalakja van. A concordiai püspök, *Zsigmond* császár és *Huss* János. Az elsőt a festő páratlan hűséggel, igaz szavakkal mutatta be, úgy az egész clerust, mint a helyzet urát; a másodikat néhány kritikus kártyakirálynak nevezte el gúnyból, mert mi sem mutat benne avagy rajta az uralkodóra, az erélyre, — hanem ott ül nyomorult tehetetlenségében, mint a báb, kívül egyesek kényők-kedvők szerint játszhatnak. Sohasem nyerhetne *Petőfinek* a királyok ellen írt költeménye sikerültebb illusztrációt, mint ezen uralkodóban, a ki valóban csak játékszer, hajol mint a nádszál a szélben, a ki a zérus előtt nulla, utána pedig nincs helye és a ki végre nem

egyéb, mint egy czifra manupropria az aláírás mellett, — nélküle a pusztá aláírás nem veszít értékéből, vele pedig nem nyer semmit. Ha ezen erélytelen uralkodónak olyan együgyűen történt odafestéséért *Brozik*ot néhányan elítélik, ezen eljárásnak nincsen létjoga, mert a festő a képben nem csupán a történeti momentumot akarta kifejezni, hanem egyúttal az akkori politikai viszonyokat is, mit nem tudunk eléggé helyeselni.

Mert hisz a császár hívta *Huss* Jánost vissza, biztosítékot ígérve neki életére és személyi szabadságára nézve és most ugyanazon uralkodó jelenlétében mondják ki felette a halálos ítéletet. Illusztrációja a kép az egykori papi kényszernek, hogy úgy mondjuk, egy sírba temetett rémuralomnak, a mikor a király a clerus szeszélyének uszályhordozója volt, a mikor a király csak névleg uralkodott: manupropria volt ott, hol a főszült, a döntetlen elhatározást a papi aláírás képezte.

Ezt akarta *Brozik* munkájában kifejezni és ez fényesen sikerült neki.

A harmadik főalak maga a mártyr *Huss* János, tekintetét tele bizalommal és alázattal az ég felé irányozva, a concordiai püspöktől átellenben a fehérre terített asztal mellett áll. Úgy áll ott, mint egy nagy mártyr, átérezve eselekedete horderejét, teljes megadással hallgatva az ítélet felolvasását, számolva önmagával és a világgal, s tudva azt, hogy mi vár reája és követőire. Abban a dült és mégis nyugodt arczkifejezésben azonban egy-egy vonás *Munkácsy*nak kisenvedő *Krisztus*ára emlékeztet és ez a fájdalom igazi kifejezése. *Munkácsy* Krisztusánál ezen vonás a testi fájdalom kifejezése, míg itt a lelki fájdalomról lehet csupán szó. Megértjük jól és fel is fogjuk, hogy ilyen esetekben nagy lelki fájdalommal szül, ha valaki elve mellett vész el és követőit egy bizonytalan, kétes jövőre kénytelen bizni; de hát felfogás dolgában itt elhibázta a munkát *Brozik*, a mennyiben *Huss*-t mint nagy mátyrt állítja élénk. A lelki fájdalom minden mátyrnál egyenlő nagy, — ép úgy mint a resignáció, melylyel jövője elé tekint. Ha azonban mátyrról van szó, úgy ezt követői és tisztelői még akkor is nagynak tartják, ha a világ a mátyrium nagyságának létjogát nem képes elismerni és pedig nagyon helyesen; mert különben mátyrjainak száma a százazreket is túlhaladná. Ott van tehát a felfogás elhibázva a képen, hogy *Brozik* el akarja velünk hitetni, miszerint *Huss* isteni küldött, valami szent, és ilyen felfogásban dolgozta is ki.

Krisztus nagy mátyr volt, mert milliókért szenvedett ki, milliókra megy azok száma, kik az ő tanait tették valóságukká; ha *Munkácsy* Krisztust, mint nagy mátyrt állította élénk, ennek megvan a maga reális alapja, ha *Mohamed* és *Luther* mátyrként haltak volna meg, nagy mátyrók lettek volna, ép úgy mint *Krisztus*; ugyanazon az alapon. De mi *Huss* Jánost nagy mátyrnak egyáltalán nem tarthatjuk; hol az a *Huss* tana? ki követi e tant? hol vannak a hussiták? Mindez elenyészett a semmisségben, mint egy regét beszél el nekünk a történet a *Huss* János viselt dolgait és azt, hogy ezen *Huss* János a constanzi concilium által 1415.

július 6-án, szombaton este halálra ítéltetett.

Hussiták ma nincsenek, nics ki *Huss* tanait ma hirdesse, e tan csak szalmatűz volt, fellobant, hogy rögtön elaludjék. És éppen ezért nincsen létjoga manapság ezen mátyrium idealizált nagyságának.

A *Columbus*-kép művészi tekintetben jóval hátra marad a *Huss*-kép mögött. *Don Louis de Sanct Angel* kincstárnoknak sikerült 1492-ben *Isabella* királynőt rábírnai, hogy *Columbus* Kristófot, ki amiatti boszúból, mert tervével nem bírt zöld ágra vergődni, elhagyta a spanyol udvart — hívja vissza és tisztelje meg bizalmával a portugáli tudóst. *Columbus* *Santa-Fébe* hívatott *Granada* mellé, hol akkoriban az udvar időzött.

A kép az egybehívott államtanácsot ábrázolja; a főalak *Columbus*. *Columbus* fejét nem írjuk le, mert mindenki ismeri *Liszt* Ferencz fejét; e fej pedig szakasztott mása *Liszt* fejének és hosszu hajának. Ott áll az asztal mellett, baljával az előtte levő térképre mutat, jobbával pedig gestikulál. Fekete talárba van öltöztetve, — valószínű pap. Az arcznak egy vonása sem árulja el benne a tudóst, a monotonianak határozott neme pedig nem tagadható el az alakon, s így ez inkább visszataszító, semhogy sympathicus. A kitűnően alakított *Ferdinand* király és *Isabella* királynő, és végre ennek csupán egyik palotahölgye sikerült, éber alakok, kik az asztal körül ülve élénk figyelemmel kísérik az előadó szavait, míg a királynő — minthogy az állampénztár üres — ékszerit hozatja elő és rakatja az asztalra, hogy ebből fedezhesse az expedíció költségeit.

A többi alakok mind bárgyúak, egyik arczon sincs határozott kifejezés, mintha a fontos államtanácsban mi sem történnék. Mindenki álmodozni látszik. A felfogás és csoportosítás nagyon sikerült, a technika tökéletes érvényre jut és a kisebb hibák mind eltűnnek, ha *Columbus* főalakját sympathicusabb alakkal cserélte volna fel és egy kis életet is lehelt volna beléje.

Kisebb képei között a «*II. Rudolf az ő alchymistájával*» című sikerült kép, habár a színek elevensége még sok kívánni valót hagy hátra. Itt az uralkodó az egész udvarral az alchymista laboratoriumában, ez pedig az égő tűznél mutatja be experimentumait. A jeles staffaget göreket, üvegek és edények töltik be elég ügyesen.

A mit az eddigi képeken nélkülözni voltunk kénytelenek, a színek üdeségét, azt felleljük búsán a «*A balladának*»-ben, csak hogy itt meg a lantos ifjú nincs elég költői felfogásban visszaadva. A részleteket a mester itt nagyon elhanyagolta; a mennyezet alatt ülő mátkapár bizony nem látszik a lantos művészetében gyönyörködni, mind hideg arcok azok. A többi jelenlevők is oly fontoskodó, komoly arcczal bújnak össze, akár a legkomolyabb tanácskozás folynék, — mintha csak itt lenne — bocsánat a kissé prózai kifejezésért — a berlini congressus.

NYÁRY SÁNDOR.

FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyamolítására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

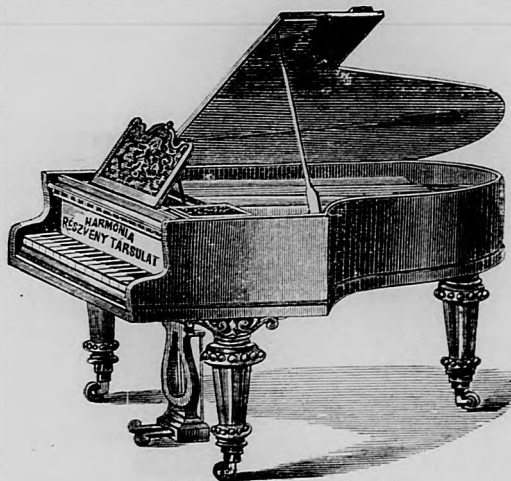
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az **ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT**“ megalapítá, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-túcz 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződ-tetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállalatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százerek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százerek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK :

Fekete és barna szárnyzongorák (<i>Concert-Flügel</i>)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (<i>Salon-Stutz</i>)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1½ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítetnek. Játszott zongorák ujjakkal becséreltetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrszétnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsal szolgál — becsérlés esetén pedig ügynökét az lető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.